

RECENZIJE

DR TOMISLAV ŠAGI-BUNIĆ, Krštenje izvan Crkve. Kontroverzija između Parmenijana i sv. Optata Milevitanskog, izdala Kršćanska sadašnjost, Teološki radovi 2, Zagreb 1970.

Jedna rijetkost u našoj poslijeratnoj teološkoj literaturi. Pojavu tog djela možemo promatrati s dva stajališta: prvo, kao fenomen da se i kod nas javlja teološko istraživanje koje nadilazi okvire članaka Bogoslovne smotre, a drugo, možemo promatrati i doprinos samog djela.

Ako se zamislimo malo nad ne baš velikim nizom teoloških knjiga koje su se u zadnje vrijeme kod nas pojavile, uočiti ćemo da se najčešće radi o prijevodima ili sažecima i prikazima stranog teološkog istraživanja. Već i zbog toga treba tiskanje ove rasprave toplo pozdraviti.

Sam naslov djela s podnaslovom dovoljno govori o predmetu i sadržaju istraživanja. To je prikaz, uz kratku teološku ocjenu, rasprave što ju je prvi značajniji katolički teolog poveo protiv donatista Parmenijana, čovjeka velike erudicije, intelekta i jaka na peru, a radi se o teološkim razlozima spekulativne naravi: o valjanosti ili nevaljanosti krštenja izvan Crkve.

Zanimljiv je, međutim, već sam predgovor u kojem autor iznosi razloge zašto tek sada ili, bolje, zašto baš sada predaju tisku ovu svoju raspravu koju je napisao prije deset godina. Povod je čisto efemeran: intervju gospodina vikarnog episkopa dr. Danila Krstića »Glasu Koncila« g. 1969. Razlozi su, veli autor, ekumenski, a možemo mu vjerovati, kad znamo koliko mu je ekumensko gibanje i još više upoznavanje na srcu. Nabraja nekoliko ekumenskih razloga, no sigurno je najvažnija poruka koja izlazi iz prvog dijela knjige (»Povijesni razvoj kontroverzije«): do donatističkog raskola nije došlo zbog teoloških neslaganja (ona su već jedno dobro stoljeće postojala u afričkoj Crkvi), nego zbog neteoloških, nekršćanskih, necrkvenih osobnih ambicija, sklonosti i spletaka.

Imamo zorni primjer kako su se (ne jednom u povijesti) osobne ambicije poslužile svačim, pa i teološkim raspravama, samo da bi se postigao željeni cilj. I još jedna poruka iz ovog djela: jedinstvo se ne postiže teološkim kontroverzijama, nego »u stvarnoj unutrašnjoj misterijskoj povezanosti (sviju) s Kristom uskrslim i živim«.

Autor je vrlo dobro uočio i osvijetlio osnovnu problematiku kontroverzije: na jednoj strani praksa, predaja Crkve, po kojoj su valjana i ona krštenja što ih podjeljuju nekatolici; a na drugoj strani ozbiljni teološki razlozi eklezijalne naravi, koji — zbog povezanosti Crkve i krsta — ne dopuštaju da bi moglo biti valjanog krštenja i izvan Crkve. Nitko od onih koji su priznavali valjanost krštenja podijeljenog i izvan Crkve nije uspio otkriti pogrešku u eklezioološkoj obradi krštenja kako kod Ciprijana tako i kod donatista Parmenijana. Oni navode posve drugi razlog: predaju, koja, istina, pruža dokaz za valjanost krštenja izvan Crkve, ali se tada uopće ne vidi kako se još može govoriti da krst i krštenje pripadaju Crkvi, jer, uostalom, »nitko ne može dati onoga čega nema«. Sv. Optat Milevitanski dobro je osvijetlio povezanost samog čina krštenja s Kristom i postao tako preteča nauci o »ex opere operato«, ali ipak nije odgovorio Parmenijanu jer je zaobišao eklezijalni vid krštenja. Međutim, možda ipak ima bar neki pokušaj koji, nažalost, autor nije spomenuo. Sv. Optat Milevitanski razlikuje tu raskolnike i heretika. Ni po katoliku sv. Optatu Milevitanskom heretici nemaju valjanog krštenja, nego tek raskolnici mogu valjano krstiti. Zašto? Optat donatiste (raskolnike) naziva braćom, »quos iisdem sacramentorum visceribus una mater Ecclesia genuit...«. Mislim da je Optat svjestan da su u njegovo vrijeme donatisti već dulje vrijeme izvan Crkve, da ih ima koji su u donatizmu kršteni, pa opet veli: »una (nos) mater Ecclesia genuit«. Šteta što se autor nije osvrnuo na tu Optatovu misao, po kojoj bi Crkva nekako bila i kod raskolnika.

U tom nam kontroverzija između Optata i Parmenijana pokazuje da teološka spekulacija nije uvijek u stanju uočiti sve povezanosti i sav

opseg objave, nego da moramo računati i na sigurnu objavu i učiteljstvo.

Možda je malo preteška autorova tvrdnja da eklezijalni spekulativni problem krštenja što ga je još Ciprijan postavio nije još ni do danas razriješen. Istina je, nitko se, koliko nam je poznato, nije prihvatio tog problema u svjetlu današnje, vaticanske, eklezioLOGIJE, ali mislim da spekulativna teologija krsta ima već toliko materijala da bi se i taj problem mogao razriješiti. To više što kod Ciprijana, čini mi se, taj problem nije naglašen kao juridički. Ono »nitko ne može dati čega nema« Ciprijan uzima činjenično, a ne pravno.

Na kraju: ne samo vrijedan teološki rad nego i — što je vrlo važno — vrlo čitak, jer ne umara i tako nam omogućuje da uvidimo kako i stručna teološka rasprava može biti razumljiva svima, i — zanimljiva. Možda će nekoga potaći da uzme u ruku i koju drugu stručnu teološku knjigu.

I. K.

OTTO GOLDMANN, Ima li Biblija pravo? (naslov izvornika: *Wege in die Bibel*), preveo Franjo Carev, izd. HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb 1971.

Pisac sebi postavlja dva pitanja: Što je zapravo Biblija? i Ima li Biblija zaista pravo? U maloj knjižici pisac zapravo daje sažet pristup Bibliji. U prvom dijelu govori o povijesti biblijskih tekstova i o smislu »nadahnuća« Biblije te kako treba čitati Bibliju. Uzbudljivo opisuju senzacionalni nalaz Sinajskog kodeksa na Sinaju i otkrića rukopisa na Mrtvom moru. — U drugom dijelu donosi smisao i značenje prvih triju poglavlja knjige Postanka, zatim raspravlja o književnim vrstama zastavljajući se na knjizi proroka Jone i donosi kanon Svetog pisma SZ-a. — U trećem dijelu obrađuje autor najznačajnija poglavlja iz Novog zavjeta. Imamo tu vrijednih refleksija o postanku i vjerodostojnosti evanđelja, o povijesnom Isusu iz Naza-

reta i Kristu vjere kojeg navješćuje prva zajednica. Nisu to dva Krista, nego uvijek isti Isus Krist, utjelovljeni Sin Božji, koji nas motri iz Evanđelja. Zatim daje kanon novozavjetnih spisa s malim osvrtom na Pavla i na Otkrivenje. Završava knjižicu korisnom poukom kako moramo čitati Bibliju: »Bibliju bismo morali naučiti čitati posve drugačijim očima. Morali bismo spoznati Krista kao jednoga od nas, kao Isusa čovjeka... upoznati Isusa čiji je susret s drugima postao spasenje drugih — upoznati živu poruku spasenja.« Bibliju moramo primiti u sebe kao Božju riječ, kao susret i prijateljevanje s Kristom, kao osobno doživljavanje Krista iz riječi Pisma. I tada naša Kristova slika ne bi bila neka »drugorazredna slika Krista« iz slabih, razvodnjenih odljeva i nadomjestaka, slika iz blijedih i ponekad lažnih proizvoda »vjerske« masovne produkcije, koji su više ukras na zidu i neka vrsta »bontona« u našem životu nego živa i istinita stvarnost koja u nama treba postati »izvor vode što struju u život vječni«.

Knjižica je napisana god. 1965, dakle prije Drugog vaticanskog sabora. Osjeća se stoga nedostatak korisnih svježih vidika, posebno iz konstitucije o božanskoj objavi (DV). Prevodilac je taj manjak dopunio na jednom mjestu (str. 7). Knjižica bi djelovala osvjedožujuće da je takvih umetaka više. — Neke nejasnoće nas bune. Nabrajaju se »povijesne knjige« u kojima je »povijesni prikaz« i zatim se odmah govori o knjizi Tobijinoj, Juditinoj i Esterinoj koje se ubraja u »pripovijesti«. Za knjigu Joninu se kaže: »Sve je uzeto iz područja nemogućnosti da bi se što jasnije pokazala Božja spasiteljska volja« (str. 31). Čemu onda bilješka na str. 31: »Jona je tu molitvu izrekao poslije izbavljenja«. — No najviše će svakoga zbuniti sam apologetski naslov: Ima li Biblija pravo? Zašto je prevodilac izabrao taj naslov koji samo malim dijelom odgovara sadržaju knjižice? Nije li bolje da je sačuvao izvorni naslov originala »Pristup Bibliji« ili nešto slično?

Knjižica je ipak jedno obogaćenje za našu širu javnost. Na lak i pristupačan način može se svaki čitalac upoznati s postankom Biblije, s knji-